สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับหนังสือ

ชวนพิศ สุศันสนีย์*

วันเสาร์ที่ 2 เมษายน 2498 เป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นเวลาล่วงเลยมานานถึง 35 ปีแล้ว พระองค์ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่อประเทศชาติและพระฐานันดรศักดิ์เป็นที่สมพระเกียรติเสมอมา ทั้งในด้านศึกษาและการบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชน ช่วยเหลือเหล่าทหารตำรวจและผู้ปกป้องประเทศชาติ ตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิสายใจไทย ทรงอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ทรงริเริ่มก่อตั้งสถานศึกษา ทรงเป็นองค์อุปนายิกา ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ทรงอุปภัมภ์องค์กรต่าง ๆ ทรงริเริ่มโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเพื่อเยาวชน ทรงทำหน้าที่ดังราชเลขานุการในพระองค์ ทรงเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ ทรงรับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษ ณ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทรงเป็นองค์ประธานมูลนิธิสายใจไทยและทรงเป็นเอกกวีและนักเขียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงได้รับฉายาว่า "หนอนหนังสือ" พระองค์หนึ่งนับตั้งแต่ทรงเป็นกรรมการจัดหาเรื่องลงบทพิมพ์ในหนังสือ "อักษรศาสตร์พิจารณา" ของชุมนุมวิชาการคณะอักษรศาสตร์ พระราชทานบนพระนิพนธ์ลงพิมพ์ด้วยเช่น เรื่อง "การเดินทางไปร่วมพิธีพระบรมศพพระเจ้ากุสตาฟที่ 6 อดอล์ฟแห่งประเทศสวีเดน" และร้อยกรองต่าง ๆ ทรงสนพระทัยในการอ่านหนังสืออย่างจริงจัง ทรงเป็นนักสะสมหนังสือด้วย หนังสือที่มีคุณค่าบางเล่ม ซึ่งไม่ทรงมีแต่พระสหายมีก็จะทรงยืมหนังสือจากพระสหายไปอ่าน เพื่อมิให้พลาดหนังสือเล่มนั้น ๆ จากการอ่านหนังสือเป็นจำนวนมากทำให้พระองค์ทรงรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์โบราณคดี ภาษาไทยและภาษาตะวันออกเป็นอย่างดี

นอกจากนั้นพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ วรรณกรรมต่างๆ อีกมากมาย โดยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ที่ได้ทรงรับรู้ ทอดพระเนตรออกมาเป็นหนังสือ เรื่องราวต่างๆ อย่างไม่ขาดสาย แม้วิทยานิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อประกอบการทรงศึกษา "จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง" (พ.ศ. 2521) สำหรับการศึกษาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาภาคตะวันออกของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยานิพนธ์ เรื่อง "อิทธิพลของทศบารมีในพุทธศาสนานิกายเถรวาท" (พ.ศ. 2524) สำหรับการศึกษาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

*บรรณารักษ์ชำนาญการ 6 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการอาคารสถานที่และบริการชุมชน

และ "การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (พ.ศ. 2529) สำหรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต่างก็เป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงคุณค่ายิ่งนัก

เมื่อพระองค์เสด็จเยือนต่างประเทศ ก็ได้ทรงพระราชนิพนธ์ สิ่งที่ได้ทอดพระเนตรออกมาเป็นหนังสือทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองกว่า 30 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้รับความนิยมจากประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา เพราะพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่อ่านง่าย ด้วยทรงใช้ภาษาง่ายๆ แต่มีเสน่ห์ อ่านแล้วสนุกสนาน ชวนให้ติดตาม พระราชนิพนธ์เหล่านี้ได้แก่

1.	เล่าเรื่องเมืองฝรั่ง	จัดพิมพ์เมื่อ 2 เมษายน 2524
2.	ย่ำแดนมังกร	จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2524 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2525 และครั้งที่ 3 พ.ศ. 2528 และมีการแปลออกเป็นภาษาจีนจำหน่ายด้วย
3.	ชมช่อมาลดี	เป็นบทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศอินโดนีเซีย ระหว่าง 2-6 ตุลาคม 2527
4.	บุหงารำไป	จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพครบ 30 พรรษา
5.	ทัวร์น้องโจ้	เป็นพระราชนิพนธ์ต่อจาก "ชมช่อมาลดี" เมื่อพระองค์เสด็จประพาสออสเตรเลียระหว่าง 17-29 ตุลาคม 2527
6.	สิงคโปร์สัญจร	เป็นพระราชนิพนธ์ตอนเสด็จฯ เพื่อทรงประชุมสภากาชาดประเทศอาเซียน ณ สิงค์โปร์ ระหว่าง 23-28 มิถุนายน 2528
7.	ไทยเที่ยวพม่า	ทรงจัดบันทึกรายวันเป็นทำนองจดหมายถึง "หญิง" พระสหายรุ่นน้อง (ทำนอง "ไกลบ้าน" ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินพม่า ตั้งแต่ 21-31 มีนาคม 2529
8.	ทัศนะจากอินเดีย	เรื่องนี้ทรงเขียนเหมือนเป็นจดหมายถึงเพื่อนๆ ที่รักทุกคน โดยเสด็จเยือนอินเดีย ระหว่าง 10-28 มีนาคม 2530

9.	**โรมันสัญจร**	เป็นพระราชนิพนธ์จากการเสด็จเยือนอิตาลี ระหว่าง 3-16 เมษายน 2531
10.	**ปริศนาดวงดาว**	พระราชนิพนธ์ความเสร็จเยือนฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เบลเยี่ยมระหว่าง 11-26 มกราคม 2532
11.	**คืนฟ้าใส**	พระราชนิพนธ์ความเสด็จเยือนนอรเวย์ ระหว่าง 17-26 มิถุนายน 2532
12.	**เบิ่งบ่ทันเบิ่งบ่หมด**	เป็นบันทึกการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว เมื่อ พ.ศ. 2533
13.	**มุ่งไกลในรอยทราย**	เป็นพระราชนิพนธ์บันทึก การเสด็จพระราชดำเนินสาธารณรัฐประชาชนจีน ครั้งที่ 2 ระหว่าง 7-21 เมษายน 2533

หนังสือเหล่านี้มีผู้จัดพิมพ์ล้วนเพื่อจำหน่ายเสด็จพระราชกุศล ส่วนใหญ่จะจำหน่ายในราคาย่อมเยา นอกจากจะสามารถซื้อหาอ่านเองได้แล้ว ห้องสมุดต่างๆ ยังจัดซื้อจัดหาเข้าห้องสมุดสำหรับให้บริการผู้อ่านอีกด้วย จากการที่พระองค์ทรงเป็นนักเขียน ทำให้ประชาชนทั้งหลายได้มีโอกาสอ่านหนังสือดีมีคุณค่าหลายเล่ม ซึ่งนับเป็นพระกรุณาอันล้นพ้น